מפניני הפרשה - מאמר

מה עדיף: הליכה או עמידה

"וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל" (פרק לא' א') התורה לא מפרשת לנו מהיכן הלך ולהיכן הלך. ואכן גדולי ישראל מפרשי התורה מפרשים כל אחד לפי דרכו ומבארים מהיכן הלך ולהיכן הלך.

אבן עזרא מפרש שהלך אל כל שבט ושבט להודיע שהוא מת, כדי שלא יפחדו, וחיזק את ליבם בדברי יהושע, ולכן כתוב אחרי זה ואתה תנחילנה אותם.

בעל הטורים מפרש עפ"י הסמיכות לפסוק האחרון בפרשת ניצבים, בו מוזכרים אברהם ליצחק וליעקב, שמשה רבנו הלך אליהם להגיד להם שהקב"ה קיים את שבועתו והכנים ישראל לארץ.

המלבי"ם מפרש עפ"י הסמיכות בפסוק "**וילך משה**" ל"**וידבר את הדברים האלה**", שההליכה וגם הדבור היה אל כל ישראל, ושמשה רבנו הלך ממקומו ממחנה לויה וסבב כל מחנה ישראל להיפרד מהם.

הרש"ר הירש מפרש שבהודעת הברכות והקללות ובדברים שלאחריהן סיים משה את כל הדברים שהיה עליו לומר לעם בשם ה', ובכך כבר השלים את שליחותו, ואז התפנה לצורכי השעה, לדברים שעדיין היו מוטלים עליו לפני מותו והם: היה עליו להיפרד מן העם (פסוקים א' – ו'), להציג בפניו את יורשו בדברים הבאים לעודד גם אותו (פסוקים ז' – ח'), למסור לכהנים ולזקני העם את התורה שכתיבתה תושלם עד אז. משה רבנו לא הקהיל את העם אליו כדרך שנהג כשאמר להם דברים בשם ה', אלא "וילך": הוא הלך אל העם כדי להיפרד ממנו באותה פשטות, המאפיינת את האיש הענו מכל אדם.

להלן נציע ביאור נוסף ל"**וילך משה**" - יש מעלה בהליכה שאין בעמידה, וכן להיפך. הדבר תלוי לאן האדם הולך: אם הוא הולך למחוז חפצו, הרי כל מה שהולך יותר הוא מתקדם יותר ההילוך אז עדיף מהעמידה.

אבל אם הוא הולך בכיוון לא נכון, או בכיוון הפוך, הרי הוא תועה בדרך, וככל שהולך יותר תועה יותר, לכן ראשית תיקונו אז הוא: העמידה, לא לתעות הלאה – עמידה זו תאפשר לו להתבונן, איך למצוא הדרך הנכונה.

בני אדם נקראים "מהלכים", בניגוד למלאכים שנקראים "עומדים", כמו שכתוב בישעיה: "**שרפים עומדים ממעל לו**". ובזכריה כתוב: "**נתתי לך מהלכים בין העומדים האלה**". המלאכים, באותה המדרגה שנבראו בה, כך הם עומדים לעולם, בלי עליות ובלי ירידות. אבל ישראל הם מהלכים, כמו שכתוב בתהלים: "**ילכו מחיל אל חיל**". אדם צריך לשאוף תמיד לעלות מעלה מעלה, ואין קץ לעלות. "**גבה מעל גבה שומר וגבוהים עליהם**".

במה הדברים אמורים? כשהוא הולך בדרכי התורה והמצוה. אבל אם הוא מעוות את הישרה, אז להיפך, כל מה שהולך יותר הוא תועה יותר, שכן גם היצר הרע נקרא "הולך", כמו שכתוב "**ויבא הלך לאיש העשיר**" (במשל של נתן הנביא לדוד). ואמרו במסכת סוכה: "זה היצר הרע". גם הוא הולך מדחי אל דחי: "היום אומר לו עשה כך, ומחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה".

ראשית תיקונו של האדם אז – לעמוד. "יעזב רשע דרכו". לא לתעות הלאה. ואחר כך ישוב אל הדרך הנכונה, אל דרך התורה והמצוה. משה רבנו, שיא קדושת ישראל, בהגיעו לסוף ימיו, כמו שכתוב: "**בן מאה ועשרים שנה אנכי היום**..." העידה התורה, שכל ימיו היה מהלך מחיל אל חיל, עליה אחר עליה, ולעולם לא הוצרך לעמוד - "וילך משה" - תמיד היה "מהלך".

בין אדם לחבירו

לפני שאדם מגיע למסקנה שיש להוכיח את זולתו על מעשיו, עליו לבדוק ולוודא לחלוטין שחברו באמת עבר עבירה. אם ידוע על אדם הרגיל מפעם לפעם לעבור עבירה מסוימת ורואים שעשה מעשה שיש בו מאותה עבירה, לא חל החיוב לדונו לכף זכות - אך, רצוי בכל זאת לנסות למצוא לו צד של זכות ולהניח שהפעם לא עבר עבירה, ואין צורך בתוכחה. אם ברור למעלה מכל ספק שאכן עבר עבירה, חלה מצוות התוכחה וצריך לסייע לאותו אדם להתגבר על היצר הרע באמצעות תוכחה בדרך מכובדת ובלשון רכה.

שואל ומשיב

שאלה: חולה שהרופא קובע שאם יתענה ביום הכפורים אפשר שיבא לידי סכנה, האם רשאי לאכול כדרכו, או לאכול פחות פחות מכשיעור?

תשובה: מרן בשו"ע סימן תריה א' פסק - חולה שצריך לאכול ביום הכפורים, אם יש שם רופא בקי, אפילו הוא גוי, שאומר אם לא יאכילו את החולה אפשר שיכבד חוליו ויסתכן, מאכילים אותו על פיו, ואפילו אם החולה אומר איני צריך לאכול שומעים לרופא. והנה במסכת כריתות יג. מבואר, שמעוברת שאוכלת מאכל איסור מפני הסכנה, תאכל פחות פחות משיעור, כך שלא יצטרף שיעור כזית בכדי אכילת פרס. וכן פסק מרן בשו"ע סימן תריה – ז' וזו לשונו: כשמאכילים את המעוברת או את החולה, מאכילים אותם מעט מעט, כדי שלא יצטרף לשיעור, לכן מאכילים אותו כשני שליש ביצה בינונית, וישהו בין אכילה לאכילה כדי אכילת ארבע ביצים.

הנצי"ב בספר העמק שאלה כתב שדווקא לגבי מעוברת יש ללמוד מהסוגיא שבכריתות שיש לתת לה פחות מכשיעור, מה שאין כן לגבי חולה שיש בו סכנה, דקיימא לן הזריז הרי זה משובח, וכיון שאמדוהו לאכול אין להמתין לשעה אחרת. בספר המועדים בהלכה כתב שרבי חיים סולובייצ'ק, היה מורה לחולים שיש בהם סכנה לאכול ביום הכפורים כל צרכם, ולא פחות פחות מכשיעור בכדי אכילת פרס. וניתוקו היסודי עפ"י מה שכתב הרמב"ם פרק ב' מהלכות שבת הלכה א': חולה שיש בו סכנה עושים לו כל צרכיו בשבת.

אולם עינינו הרואות שהמנהג לדקדק בכל חולה ביום הכפורים שמא די לו בפחות פחות מכשיעור. ונראה כי כשהחולה עדיין אין בו סכנה, אלא שאם לא יאכל אפשר שיסתכן, יאכל פחות פחות מכשעור, ואם אמרו הרופאים שפחות פחות מכשעור אינו מספיק לחולה, או שהחולה אומר כן, או שנסתפקו בדבר, מאכילים ומשקים אותו כל צרכו.

סיכום: אכילה של פחות פחות מכשיעור, היא רק כאשר ברור שמספיק לחולה לאכול פחות פחות מכשיעור, וכן הוא לגבי יולדת תוך שלשה ימים. וכן נראה מדברי כף החיים, וכן ראוי להורות. שאין דבר העומד בפני פקוח נפש, שנאמר וחי בהם ולא שימות בהם. (עפ"י שו"ת יחווה דעת חלק ו' טל')

מפניני הפרשה - רעיון

מדוע פייסם משה?

"**אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם ראשיכם שבטכם ושוטריכם כל איש ישראל**"(פרק כט' - ט') מפרש רש"י: "...**ומדרש אגדה למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, חזן ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו**".

לכאורה קשה, הרי תכליתן של הקללות הייתה, לעורר מורא שמים בליבם של ישראל, מדוע אם כן החל משה לפייסם ולהחליש את הרושם של הקללות?

בספר קהילות יצחק כתב - שנראה לומר שדרך העולם הוא כך: כאשר באים להטיף מוסר לאדם פשוט קטן דעה, מטילים עליו מורא ע"י קללות ותוכחות, אולם כאשר באים להוכיח אדם חשוב יותר ובר דעת, מסבירים לו בדברי הגיון את הרע והמזיק שבדבר ופוקחים את עיניו לראות את הטוב.

מכיוון ששמעו בני ישראל שהיו דור דעה, כל כך הרבה קללות פשוטות וגסות "הוריקו פניהם" – כלומר נעלבו מאוד מכך, שעדיין מוחזקים הם לבעלי דרגה כה נמוכה, עד שיש צורך לאיים עליהם בקללות ועונשים גופניים, לכן החל משה לפייסם ואמר להם, כי בכל הקללות אין מתכוונים אליהם, שהרי - אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם – עומדים אתם במדרגה גבוהה מאוד, קרובים לה' יתברך, ואין זה יאה לכם תוכחה כזו.

אולם "**ולא אתכם לבדכם אנוכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת... את אשר ישנו פה...את אשר איננו פה**" – הדברים מכוונים גם לדורות הבאים, שזקוקים לתוכחה כזו, של קללות פשוטות, ומי יתן וגם זו תשפיע עליהם.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

פרלה בת סעודה בן טולילה ז"ל

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה

שלום בן שלום כתריאל ע"ה

רחל בת שלמה יעקב ז"ל

דינה בת רבקה עקנין ז"ל

שלום בן אברהם מיארה ז"ל

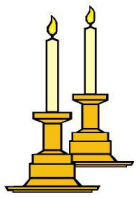
רחל בת סוליקא דנינו ע"ה

בס"ד כד' לחודש אלול ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 53
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ניצבים וילך
מפטירים
"שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה'"
(ישעיהו פרק סא' - י')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:12
יציאת השבת:	19:11
זמן רבנו תם:	19:37

עשרת ימי תשובה עפ"י שו"ע מסימן תרג' ופוסקים אחרונים

הקדמה כללית לעשרת ימי תשובה

עשרת ימי תשובה הם עשרת הימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים. היות וה' יתברך חפץ ה' להיטיב לכל ברואיו, ובמיוחד לבני עמו, שעל ידם יורד שפע וברכה לכל העולם, קרוב ה' בימים אלו לכל קוראיו באמת, ופותח יד לשבים בתשובה. לכן עפ"י הגמרא במסכת ראש השנה דף יח. ופסיקת הרמב"ם בהלכות תשובה בפרק ב' - אעפ"י שהתשובה יפה תמיד, בימים אלו היא יפה יותר ומתקבלת מיד, שנאמר בנביא ישעיהו פרק נה' ו': "**דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב**", ועפ"י המובא בפסיקתא רבתי - בימים אלו, אפילו יחיד שעושה תשובה, מקבלים תשובתו כתשובת ציבור.

לכן ראוי לכל אדם לפשפש במעשיו בימים אלו, כדי לשוב ולתקן את אשר עיוות במשך כל השנה, במיוחד יש לערוך חשבון נפש ותשובה בענייני שבין אדם לחברו (בין אדם לזולתו), שהרי יום כיפורים לא מכפר על עבירות שבין אדם לחברו בלא שירצה תחילה את חברו – משום כך הנמצא בסכסוך כספי עם חברו, אל יפסוק לעצמו היתר, מפני שאין אדם רואה חובה לעצמו, אלא ילך לרב, שיורה לו כיצד לנהוג.

חובה קדושה על כל אדם לבקש מחילה בערב יום הכיפורים מאביו ומאמו, על כל מה שחטא ופגע בכבודם, ומי שאינו עושה כן נקרא חוטא, ומזלזל בכבוד אביו ואמו.

מנהג האנשים יראי ה' אשר מתחסידים עם בוראם, ללמוד בימים אלו את ספר שערי תשובה לרבנו יונה ולערוך חשבון נפש בכל לילה לפני השינה, ומתוודים על חטאיהם ושבים אל ה', ובמשנה ברורה בסימן תרג' ס"ק ב' כתב שבעשרת ימי תשובה ראוי לכל אדם לנהוג כן.

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ג' ד' שכיוון שעשרת ימי תשובה הם הימים שבהם עיקר הדין לעולם ולאדם, נהגו ישראל להיזהר בימים אלו מכל איסור, ולהרבות בהם בתורה ותפילה, צדקה ומעשים טובים. וכן נוהגים להשכים בהם לבתי כנסיות לסליחות ותחנונים.

אמרו בשם האר"י, ששבעת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים הם כנגד שבעת ימי השבוע, ובכל יום נכון לאדם לתקן את עצמו בתשובה, בתורה ובמעשים טובים, כנגד מה שפגם באותו יום. ביום ראשון יתקן מה שפגם בימי ראשון, וביום שני מה שפגם בימי שני, וכן בכל הימים.

על בסיס פסיקת מרן בשו"ע בסימן תרג' ראוי מאוד לנהוג בימים אלו לדקדק יותר בענייני הלכה כגון כשרות. שאם בכל השנה מפני הדחק אדם נוהג כדעת מיעוט הפוסקים, בימים אלו ינהג כפי שראוי לכתחילה לדעת רוב הפוסקים. לדוגמא: גם ליהודים מיוצאי אשכנז ראוי בימים אלו לאכול בשר גלאט וכן להדר בנטילת מים אחרונים לפני ברכת המזון.

אמרו חז"ל במסכת קידושין דף מ: שלעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, וכן יראה את כל העולם כאילו חציו חייב וחציו זכאי, ולפי שהעולם והאדם נידונים אחר הרוב, עשה מצווה אחת – אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת – אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר (קהלת פרק ט', יח): וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה, בשביל חטא יחידי שעשה זה – איבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה.

פרטי הלכה

א. עשרת ימי תשובה, על כל אדם לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה על מעשיו הרעים, ולהרבות במצוות, צדקות ומעשים טובים.

ב. התשובה אינה רק מעבירות שיש בהם מעשה, כגון חילול שבת, גזל ועריות, אלא כשם שצריך לשוב בתשובה מעונות אלו, כך צריך אדם לחפש בדעות רעות שיש לו, ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול, ומרדיפת הממון והכבוד, ומרדיפת המאכלות וכיו"ב, ואלו העוונות קשים יותר מאותם שיש בהם מעשה, שבזמן שאדם משתקע במדות רעות אלו קשה לפרוש מהם.

ג. יש נמנעים מלערוך נישואין בעשרת ימי תשובה, אולם למעשה הרוצים להינשא בעשרת ימי תשובה, ראויים לעידוד כדי להקדים הנישואין כל מה שאפשר, שזריזים מקדימים למצות, ואם הגיע החתן לגיל עשרים שנה, אין להחמיר בזה כלל, אלא יעשה הנישואין בעשרת ימי תשובה וישא ברכה מאת ה'. (עפ"י ילקוט יוסף מועדים)

ד. מנהג הכפרות שעושים על תרנגולים שנוי במחלוקת הפוסקים עוד מתקופת הגאונים. מרן בשו"ע פסק שיש לבטל מנהג זה, ואילו האר"י הקדוש תמך בקיום המנהג.

ה. והיות ורבו המכשלות והתקלות על ידי זה, שהרבה שוחטים ניעורים זמן רב מהלילה, ומפני יגיעתם ועייפותם מרוב מלאכת השחיטה, והמהירות הרבה, אינם מרגישים היטב בפגימות הסכין ומרוב עייפות יכולים לבא לידי "דריסת הסכין" במהלך השחיטה ונמצאו מאכילים לישראל נבלות חם וחלילה, טוב לקיים את המנהג על מטבעות שיועברו לצדקה לעניים.

ו. אדם הרוצה לקיים מעין המנהג ולצאת ידי כל הספקות הנ"ל וכן מחשש טריפת העופות בשחיטה, יכול לקיים את המנהג באופן שקורא את נוסח הכפרות ומסובב בכסף בשווי של עוף בערך, ואת הכסף נותן בצדקה לעניים או למוסדות צדקה.

ז. חובה קדושה על כל אדם לבקש מחילה בערב יום הכיפורים מאביו ומאמו, על כל מה שחטא ופגע בכבודם, ומי שאינו עושה כן נקרא חוטא, ומזלזל בכבוד אביו ואמו.

ח. אם הבן או הבת לא ביקשו סליחה ומחילה, יחמלו לו ההורים בליבם, ויאמרו בפיהם בפירוש שמחלו לו על כל מה שחטא כנגדם, וכן הבעל והאשה יחמלו זה לזה על כל אשר חטאו אחד כלפי השני במשך כל השנה, ודברו בכעסם דברים אשר לא כן, וכן כל תלמיד שיש לו רב בעירו יבקש ממנו מחילה קודם יום הכיפורים..

דבר העורך

"**לשמור מצוותיו וחוקותיו הכתובה בספר התורה הזה**" (פרק כט' יט') אמרו חז"ל במסכת ברכות שאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון – כיצד? כתב רבי אברהם אזולאי זצ"ל שדבר זה מתקיים רק באדם המתגורר בארץ ישראל - משום שבכל רגע ורגע של ישיבה בארץ ישראל מקיימים מצוות ישוב ארץ ישראל. ועוד שאדם המתנהג ביחס טוב ומאיר פנים למשפחתו ולסביבתו מקיים בזה בקביעות מצוות "**והלכת בדרכיו**" (דברים כה'). נמצא אם כן שהוא טעון במצוות ומעשים טובים למכביר – מלא מצוות כרימון.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לבועז ונעה ניומן הי"ו לרגל נישואיהם להם ולכל משפחותיהם משפחות ניומן הי"ו עמיחי ה"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליאיר יצחק ועדי זהב קליין הי"ו לרגל נישואיהם להם ולכל משפחותיהם משפחות קליין הי"ו ובן - טולילה הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

נוסח ברכת מעין שלוש (חלק א')

המקור בתלמוד

במשנה במסכת ברכות דף מד. מובא שלדעת חכמים אחרי אכילה מפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל מברכים ברכה "מעין שלוש" ובגמרא שם מובא שנוסח הברכה אחרי אכילת מפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל הוא **"על העץ ועל פרי העץ"** ואחרי אכילת מאכלים מבושלים ומאפים שאינם לחם חמשת מיני דגן הנוסח הוא – **"על המחיה ועל הכלכלה"** וההתימה **"על המחיה"**: **"אמר ליה אביי לרב דימי: מאי ניהו ברכה אחת מעין שלש? - אמר ליה: אפירי דעץ - על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה, רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל. דחמשת המינין - על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו' וחותם על הארץ ועל המחיה..."**

הגמרא מבררת, כיצד חותמים ברכה זו? כשנקודת הספק היא האם מותר לחתום את הברכה בשני שבחים? ומסקנת הגמרא היא שהתימה על הארץ ועל הפירות, אינה התימה בשני שבחים, כמו שמובא במסכת ברכות מט. ש"**מקדש ישראל וראשי חדשים**!" זו התימה בדבר אחד והכוונה **"ישראל שמקדשים את ראשי החדשים"** וגם בהתימת הברכה מעין שלוש הכוונה "על הארץ ועל הפירות!" – על הארץ שמוציאה פירות.

"מיחתם במאי חתים? כי אתא רב דימי אמר: רב חתים בראש חדש ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים. הכא מאי? - רב חסדא אמר: על הארץ ועל פירותיה, ורבי יוחנן אמר: על הארץ ועל הפירות..."

לגבי נוסח החתימה על אכילת פירות משבעת המינים מובא בהמשך שיש הבדל בנוסח החתימה בין ארץ ישראל לחוץ לארץ והמסקנה היא - בארץ ישראל החתימה היא: "על הארץ ועל פירותיה", ובחוץ לארץ החתימה היא "על הארץ ועל הפירות". אולם לא ברור ממסקנת הגמרא אם הקובע הוא המקום בו אוכלים את הפירות, או המקום בו גדלו הפירות.

"אמר רב עמרם: ולא פליגי, הא - לן, והא - להו. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: אינהו אכלי ואנן מברכין? אלא איפוך: רב חסדא אמר: על הארץ ועל הפירות, רבי יוחנן אמר: על הארץ ועל פירותיה.

מפרש רש"י: הא לן והא להו - רב חסדא מבבל, ובבבל חתמי על הארץ ועל פירותיה, ורבי יוחנן מארץ ישראל, והתם חתמי על הפירות. ואנן מברכינן - על פירותיה, דארץ ישראל לחודה קאי, ואנן לא אכלינן מינייהו ומברכים עלייהו.

הלכות גדולות (בה"ג)

בספר הלכות גדולות בסימן א' הלכות ברכות פרק שישי הביא את דברי הגמרא הנ"ל, והדגיש שלהלכה צריך לחתום – ברוך אתה ה' על המחיה ולא לחתום ברוך אתה ה' על המחיה ועל הכלכלה: **"...ומר רב פיאס הכין הוה חתים על הארץ ועל המחיה וכן הלכה".**

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ג' הלכה יג' פירט את נוסח בכרה מעין שלוש, והוסיף שבשבתות וימים טובים צריך להזכיר מעין קדושת היום כמו שמזכירים בברכת המזון.

"וזו היא ברכה אחת מעין שלש: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם על המחיה ועל הכלכלה ועל ארץ חמדה טובה...רחם ה' אלוקינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך והעלנו לתוכה ושמחנו בבניינה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה, ובשבתות וימים טובים אומר בברכה זו בכללה מעין קדושת היום כדרך שמזכיר בברכת המזון".

בפרק ח' הלכה יד' חילק בין נוסח הברכה על אכילת פירות שבעת המינים לבין הברכה על שתיית יין - על אכילת פירות אומר על העץ ועל פרי העץ ועל שתיית יין אומר על הגפן ועל פרי הגפן -ובשניהם חותם על הארץ ועל הפירות. וכן כתב שאדם שנמצא בארץ ישראל חותם על הארץ ועל פירותיה, כלומר הדבר תלוי במקום בו נמצא ולא במקום גידול הפירות.

פסיקת טור

הטור בסימן רח' כתב שהחתימה בברכת מעין שלוש היא על המחיה ועל הכלכלה ולא על המחיה בלבד. כמו כן כתב את הקשר בין התוכן הנאמר בברכת מעין שלוש בהקבלה לתוכן הברכות הנאמרות בברכת המזון, לדוגמא: **"על המחיה ועל הכלכלה"** נאמר בנגד ברכת הזן שבברכת המזון. עוד כתב שהסיבה לכך שברכה זו נקראת מעין שלוש ולא מעין ארבע היא, מכיוון שרק שלוש הברכות ראשונות של ברכת המזון הם מהתורה. בהמשך כתב כמו הרמב"ם שהחתימה "על פירותיה" תלויה במקום בו אוכלים את הפירות ולא במקום בו גדלו הפירות, וכן שעל שתיית יין חותמים - על הארץ ועל פרי הגפן ולא על הגפן ועל פרי הגפן.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רח' סעיף י' שהחתימה "על פירותיה" תלויה במקום בו גדלו הפירות ולא במקום בו אוכלים אותם: **"בברכה אחת מעין שלש של פירות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפירות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פירותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפירות הארץ, חותם ג"כ על פירותיה".**

בסעיף יא' פסק כדעת הטור שבברכה על שתיית יין חותמים על הארץ ועל פרי הגפן ולא על הגפן ועל פרי הגפן, ובברכה על אכילת פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל חותמים על הארץ ועל הפירות: **"בברכה מעין שלוש דיין אינו חותם על הגפן ועל פרי הגפן אלא על הארץ ועל פרי הגפן או על הארץ ועל הפירות".**

בסעיף יב' פסק שבברכה מעין שלוש צריך להזכיר מעין המאורע כגון בשבת יו"ט וראש חודש אבל בחנוכה ופורים לא, וכן פסק שם שאדם שאכל פירות משבעת המינים וגם שתה יין וגם אכל מיני מזונות מזכיר את כולם יחד באותה ברכה ולא מברך ברכה על כל אחד ואחד: **"מזכירין בה מעין המאורע בשבת ויו"ט וראש חודש, אבל לא בחנוכה ופורים. אם אכל פירות משבעת מינים ואכל מיני מזונות ושתה יין, יכלול הכל בברכה אחת ויקדים המחיה ואחר כך הגפן ואחר כך העץ, ויאמר: על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ, וחותם על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן ועל הפירות".**

בסעיף יג' פסק שאדם שאכל מפירות שבעת המינים וגם מפירות שאינם משבעת המינים וברכתם "העץ", אינו מברך נפשות על הפירות שאינם משבעת המינים, אלא פוטרם בברכת מעין שלוש שמברך על פירות שבעת המינים. אבל אדם ששתה יין וגם אכל מפירות שאינם משבעת המינים, צריך לברך נפשות על הפירות, ואח"כ לברך על הגפן ועל פרי הגפן, וכן בשאר מאכלים שלא פוטרים אותו מברכתם האחרונה: **"אם אכל פירות משבעת המינים ואכל תפוחים, אינו צריך לברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל ברכת על העץ שגם הם פרי העץ הם, אבל אם אכל תפוחים ושתה יין, צריך לברך בורא נפשות על התפוחים, וכל שכן אם אכל בשר או פרי האדמה ושתה יין, או אכל משבעת המינים שצריך לברך על כל אחת ואחת, והוא הדין אם אכל בשר ודגים ואכל מחמשת מינים, אין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים.**

בסעיף יד' פסק מרן שאדם ששתה יין וברך עליו ברכה ראשונה "בורא פרי הגפן" ואחר כך רוצה לאוכל ענבים צריך לברך על הענבים בפני עצמן "בורא פרי העץ" והוא הדין גם לגבי הברכה האחרונה, שצריך להזכיר על הארץ ועל פרי הגפן וגם על הארץ ועל פרי העץ.

שם ומשפחה

נעשה אגודה אחת – לעשות רצונך בלבב שלם

מעשה בזקן אחד **שהגיעו** ימיו למות. קרא לבניו ואמר להם: הביאו לי אגדה של קנים לחים. הביאו לו הבנים את מבוקשו. החזיק הזקן באגדת הקנים ושאל את בניו: היכולים אתם לשבור את אגודת הקנים? נטל כל אחד מהבנים את האגודה ולא הצליה לשוברה.

אמר להם: עתה אראה לכם כיצד אני שובר את הקנים. הביטו הבנים זה בזה בתמיהה: כיצד יתכן שאבינו הישיש יצליח?! נטל הזקן את אגדת הקנים, הוציא קנה אחר קנה מהאגדה ושברו וכך שבר אותם אחד לאחד. אמר הזקן לבניו: זהו הלקח אותו מבקש אני ללמד אתכם. ראיתם שכל עוד היו הקנים מחברים באגודה אחת אי אפשר היה לשברם, אבל כשנפרדו הצלחתי לשוברם. כן גם אתם, כל עוד תהיו מלכדים - אי אפשר יהיה להזיק לכם, אך ברגע שחלילה תגיעו לפירוד ומחלוקות – תשברו בזה אחר זה.

וזה מה שאמר משה לישראל – אם תהיו כולכם מלכדים, ולא תתנו למחלקת ולשנאה לכרסם באחדותכם - מובטח לכם קיום לעולם. וזה הכוח שהחזיק את ישראל למרות סבל הגלות ויסורי הנדודים.

מינוי יהושע כמחליפו של משה רבנו

אמר הקב"ה למשה רבנו: **"הן קרבו ימיך למות"** - מתקרב אתה לחיים הנצחיים, חיי עולם הבא.

כששמע זאת משה והבין שעליו לצאת מן העולם, ביקש מהקדוש ברוך הוא כי יראה לו אדם נאמן שיחליף אותו ויעמוד בראש העם.

אמר לו הקב"ה: **"קרא את יהושע"** – התייצבו שניכם באוהל מועד כדי שיתמלא יהושע רוח חכמה ויקבל מקצת מזיו של משה.

כאן נצטווה יהושע על מינויו מפי הקדוש ברוך הוא, בכבודו ובעצמו. מיד נראה עמוד הענן על פתח אהל מועד והקב"ה התחיל לדבר עם משה וגם יהושע שומע את דבריו.

ציווה ה' את משה למנות את יהושע בטרם מותו, כדי שלא יאמרו ישראל לאחר מות משה - "מי הוא זה המתנשא לאמור אני אמלך תחת רבי?" רצה ה' להגדיל את כבודו בעיני ישראל לכן ציוה את משה לקרא ליהושע ולהתייצב יחד עמו. "ואצונו" - אמר ה' אני אצווה את יהושע ולא אותך, כדי שיגדל כבודו בעיני העם. ומשה, שהיה כה עניו, לא שלח לקרא ליהושע אלא הלך בעצמו יחד אתו.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. "אתם ניצבים היום..." למי פנה משה באסיפה זו?

א. לכל ישראל. ב. רק לאנשים. ג. רק לנשים. ד. רק לילדים ולנוער.

2. מדוע זכו העם לברכתו של משה?

א. דרכו של מנהיג לברך את העם לפני מותו. ב. יהושע ביקש שיברכם.

ג. היות וקיבלו את דברי המוסר באהבה. ד. ה' ציווה עליו לברכם.

3. מדוע ביקש משה שה' ימנה את יהושע מחליפו בטרם מותו?

א. לבדוק שהוא אכן מתאים לכך. ב. לוודא שלא ממנים מנהיג אחר.

ג. שלא יבואו בטענות ליהושע שהוא מינה את עצמו. ד. א' וג' נכונות

4. מה ההשלמה הנכונה לפסוק: "...לֹא נִפְלְאַת הִוא מִמְּךָ..."? (פרק ל')

א. ולא קשה היא. ב. ולא רחוקה היא.

ג. ולא מעבר לים היא. ד. ולא בשמים היא.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. באיזה סוגי עבירות ה' מעניש את הרבים על עבירה של היחיד?

א. על כל סוגי העבירות. ב. על עבירות הנסתרות מעיני האדם.

ג. על עבירות הגלויות לעיני האדם. ד. על עבירות שבין אדם לחברו.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. מה פרוש הפסוק "ולא נפלאת היא ממך..." (פרק ל')?

א. התורה היא מעשה פלאים. ב. התורה גלויה ואינה במחבוא.

ג. השומר את התורה יהיו לו ניסים. ד. אף תשובה אינה נכונה.

7. מה למדים מהפסוק "כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון"(לא)?

א. תלמידו של אדם חביב עליו כגופו. ב. לומר האמת גם כשהיא קשה.

ג. הנבואה לא פסקה ממשה גם ביום מותו. ד. אף תשובה לא נכונה.

8. משה אומר: "...לֹא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא..." (פרק לא') מדוע?

א. הוא כבר זקן ותש כוח. ב. הרשות ניתנה למחליפו יהושע בן נון.

ג. הכוונה לדברי תורה ונסתתמו ממנו מעיינות החוכמה. ד. ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

9. "...בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ..." (פרק ל') מה העיקר "בפה" או "בלב"?

א. שניהם חשובים באותה מידה. ב. בפה עיקר וההתחלה היא בלב.

ג. בלב הוא עיקר ובפה לחיזוק הלב. . בפה או בלב תלוי באיזו מצווה.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ה' עד ח'

10 . "וילך משה וידבר את הדברים האלה..." (פרק לא') לאן הלך ומה אמר?

א. לאבות, ואמר שה' קיים את הבטחתו. ב. לראשי העם לחזק את יהושע.

ג. לכל אוהל ואוהל ואמר דברי פרידה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת כי תצא:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(בהעלותך תשעה') (שיעור 546 לא סופי)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינעור וירומם וינשא את **מלכיאל ושרה פוזילוב ומשפחתם הי"ו**. מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"**. וכן **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"**.